

Izv. prof. dr. sc. Kornelija Petr Balog, predsjednica
Prof. dr. sc. Ana Pintarić, mentorica
Doc. dr. sc. Ivanka Stričević, komentorica

IZVJEŠĆE
O TEMI DOKTORSKOGA RADA IVANE MARTINOVIĆ
*SLIKOVNICA KAO POTICAJNI MATERIJAL ZA LEKSIČKI RAZVOJ DJECE U TREĆOJ
GODINI ŽIVOTA*

Znanstveno područje: humanističke znanosti
Polje: filologija
Grana: kroatistika

Fakultetsko vijeće Filozofskoga fakulteta Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku na sjednici 26. XI. 2009. imenovalo nas je u stručno povjerenstvo za prihvaćanje teme doktorske disertacije pod naslovom *Slikovnica kao poticajni materijal za leksički razvoj djece u trećoj godini života* Ivane Martinović te podnosimo ovo

IZVJEŠĆE

Uvidom u dokumentaciju priloženu molbi utvrdili smo da je Ivana Martinović rođena 21. siječnja 1981. u Čakovcu, a državljanka je Republike Hrvatske. Diplomirala je na Filozofskom fakultetu u Osijeku 8. lipnja 2006. te je stekla zvanje diplomiranoga knjižničara i profesora hrvatskoga jezika i književnosti. Od rujna 2006. do veljače 2007. radila je na radnom mjestu diplomiranoga knjižničara-informatora u knjižnici Filozofskog fakulteta u Osijeku. U akademskoj godini 2006./2007. radila je i kao vanjski suradnik-asistent na Odsjeku za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta u Osijeku. Iste godine upisala je doktorski studij Jezikoslovlja na navedenom Fakultetu. Od lipnja 2007. zaposlena je kao asistent na Odsjeku za informacijske znanosti Filozofskog fakulteta u Osijeku. Suradnik je na projektu "Čitateljske navike i informacijske potrebe građana Hrvatske" voditelja izv. prof. dr. sc. Srećka Jelušića. Godine 2007. bila je koordinatorica projekta „Čitajmo im od najranije dobi“ Hrvatskog čitateljskog društva koji se održavao u Osijeku. Glavna je koordinatorica osječkog organizacijskog tima Međunarodne konferencije Bobcatsss2008 koja se održavala u Zadru 2008. godine.

Na poslijediplomskom studiju Jezikoslovlje odslušala je svu nastavu i položila sve ispite. Sinopsis doktorskoga rada Ivane Martinović obuhvaća sljedeće cjeline: Uvod, Suvremene relevantne spoznaje o temi, Uže područje rada, Ciljeve i svrhu istraživanja i očekivani znanstveni doprinos, Metodološke postupke, Strukturu rada i Literaturu.

U uvodnom dijelu pristupnica se osvrće na dosadašnje teorije između kojih nema sustavnosti ni interakcije u istraživanju. Novije teorije, među kojima je zapaženiji konekcionizam, (Bialystok, 2001; Ellis, 2003) donose spoznaje o tome da glavni poticaj jezičnog razvoja dolazi iz

konkretnog jezičnog okruženja. Rječnik postaje glavnom razinom jezičnoga opisa i predstavlja osnovu za usvajanje gramatike. Bates i Goodman (1997.) tvrde da gramatika izravno ovisi o veličini rječnika te da je ona prirodno rješenje situacije u kojoj ljudski um, kao sustav ograničene veličine, treba unijeti i procesuirati velik broj različitih značenja. Pristupnica ističe da će svojim istraživanjima posebnu pozornost posvetiti leksičkom razvoju djece između druge i treće godine života, jer je u tome razdoblju razvoj najintenzivniji (Mussen; Conger; Kagan, 1969; Furlan, 1969; Vygotski 1977). U radu će se istraživati bogatstvo rječnika slikovnica namijenjenih djeci u trećoj godini života te koliko oni koji čitanjem posreduju između slikovnice i djece mogu identificirati njezinu leksičku primjerenost. Budući da nema sličnih istraživanja u Hrvatskoj, očekuje se da će ovaj rad poslužiti za primjenu spoznaja u praksi kao i za buduća istraživanja koja će se baviti slikovnicom sa stajališta njenoga jezičnog potencijala.

Prisupnica svoje mišljenje zasniva na konekcionističkoj teoriji usvajanja jezika (Ellis, 2003), koja se razvija posljednjih dvadesetak godina, koja smatra da se srž ljudskog znanja očituje u jačini veza među živčanim čvorovima u živčanoj mreži mozga. Jezik djetetove okoline predstavlja ulaznu informaciju sustavu koji kao izlaznu informaciju stvara nešto što slični strukturiranoj gramatici. Ne postoje pravila koja proizvode tu gramatiku, nego struktura ulaznih informacija proizvodi asocijacije i veze određene jačine u mreži i tako nastaje izlazna informacija koja je odraz veza u unosu (Bialystok, 2001). Glavni poticaj jezičnoga razvoja je u konkretnom jezičnom okruženju i zbog toga je rječnik glavna razina jezičnog opisa i osnova za usvajanje gramatike. Pojava gramatike izravno ovisi o veličini rječnika i ona je prirodno rješenje situacije u kojoj ljudski um kao sustav ograničene veličine treba unijeti i procesuirati velik broj različitih značenja (Bates i Goodman, 1997).

Razvoj rječnika u djeteta započinje prilično rano, oko desetog mjeseca života, a najintenzivniji je između druge i treće godine. Zdravi dvogodišnjaci u prosjeku imaju 272 riječi u svom efektivnom vokabularu. Prosječan trogodišnjak vlada s 896 riječi, a prosječan četverogodišnjak s 1540. Između 3. i 5. godine života djeca mjesečno usvajaju 50 novih riječi (Mussen; Conger; Kagan, 1969). Dijete svoj rječnik izgrađuje u komunikaciji s osobama iz svoje okoline. Njihovim posredstvom dolazi u doticaj sa svojim prvim slikovnicama i ilustriranim knjigama koje predstavljaju svojevrsno vrelo rječnika. Novija istraživanja pokazuju da upravo posrednim čitanjem slikovnica dijete usvaja značajan dio svoga rječnika (Valdez- Menchaca, Whitehurst, 1992; Scarborough, Dobrich, 1994; Bus, Ijzendoorn, 1997; Lonigan, Whitehurst, 1998; Sénéchal, LeFevre J. 2001), što stavlja posebnu odgovornost pred stručnjake koji se bave produkcijom, promocijom i recepcijom slikovnica.

Budući da još uvijek ne postoji jedna općeprihvaćena teorija o usvajanju jezika, donijet će se pregled postojećih, počevši od formalističkih preko funkcionalističkih do danas najaktuelnijih, konekcionističkih. Sukladno postavkama konekcionističke teorije posebna će se pažnja posvetiti razvoju djetetova rječnika. Prikazat će se najrecentnija istraživanja iz čijih rezultata proizlazi da upravo čitanje slikovnica u značajnoj mjeri pridonosi razvoju djetetova rječnika.

Današnje je tržište preplavljeno vrsnim slikovnicama, ali i onim čija je kvaliteta upitna. Razvidno je da se često zanemaruje činjenica o utjecaju slikovnice na estetski, psihički, moralni i jezični razvoj djeteta. Slikovnica je izuzetno kompleksan materijal, jer iz slike proizlazi nekoliko funkcija koje utječu na razvoj djeteta. U ovom će se radu posebna pozornost posvetiti upravo tom segmentu: utjecaju slikovnice na jezični i to leksički razvoj djeteta. Analizirat će se rječnik

korpusa slikovnica novije produkcije u Hrvatskoj (2005.-2009.) namijenjene djeci u trećoj godini života. To će biti učinjeno postupcima uobičajenim u istraživanjima usvajanja dječjeg jezika. Odredit će se raznolikost rječnika, VD (engl. *vocabulary diversity*) upotrebom računalnog programa.

Postavlja se pitanje: Je li slikovnica leksički primjerena dobi djeteta kojoj je stručnjaci namjenjuju? Upitno je koliko profesionalni posrednici između djeteta i slikovnice, dječji knjižničari i nakladnici, znaju procijeniti i roditelju ponuditi odgovarajući materijal koji korespondira s djetetovim jezičnim razvojem. Na temelju podataka o tome koje bi slikovnice ispitanici namijenili djeci u trećoj godini života, odredit će se koliko profesionalci, odgovorni za produkciju, promociju i recepciju slikovnica, skrbe o rječničkom bogatstvu i primjerenosti dobi djeteta.

Svrha je ovoga rada utvrditi sljedeće: u kojoj mjeri slikovnice tiskane u Hrvatskoj od 2005. do 2009. potiču razvoj rječnika u dobi kad je taj razvoj najintenzivniji; ocijeniti leksičku kvalitetu slikovnica koje knjižničari i nakladnici namjenjuju djeci u trećoj godini života; imaju li dječji knjižničari dovoljno znanja o jezičnom razvoju djece; koliko se u ocjenjivanju slikovnice za određenu dob slažu procjene dječjih knjižničara s procjenama nakladnika te skrbe li oni uopće o tome.

Budući da jezična analiza slikovnica dosad nije bila predmetom istraživanja u Hrvatskoj, ovaj će rad u tom smislu pridonijeti stvaranju općenite slike leksičkoga potencijala djece u trećoj godini života. Također će se ukazati na važnost bavljenja ovom tematikom, na nužnost kritičke analize slikovnica u odnosu na ostale jezične razine kao i na druge komponente ovog slikovnotekstualnog materijala te na što kritičniji pristup prema materijalu koji doprinosi do recipijentata u njihovom najosjetljivijem razdoblju. Vjerujemo da će ovaj rad otvoriti prostor za nova istraživanja kako u jezikoslovlju tako i u području informacijskih znanosti. Smatramo da će rezultati rada u velikoj mjeri pomoći svima koji se bave slikovnicom i koji su zainteresirani: nakladnicima za izbor kvalitetnih slikovnica, knjižničarima koji surađuju s roditeljima i odgojiteljima pri izboru slikovnica.

U istraživanju će se koristiti metode sustavne analize i anketiranja, a primijenit će se gotovi instrumenti (za jezičnu analizu korpusa) te posebno kreirani upitnik-lista (za obradu cjelokupne produkcije). Za jezičnu analizu upotrijebit će se računalni program CLAN (Computerized Language Analysis) (URL: <http://childes.psy.cmu.edu/clan/>). Upitnik-lista koja sadrži popis slikovnica objavljenih u Hrvatskoj 2005.-2009. poslužit će u ispitivanju dječjih knjižničara i nakladnika. Od cjelokupne produkcije oni će izdvojiti slikovnice koje bi preporučili djeci od druge do treće godine života. Time će biti identificiran korpus slikovnica namijenjen djeci u trećoj godini života koji će biti podvrgnut leksičkoj analizi. Odredit će se raznolikost rječnika, VDI (engl. *vocabulary diversity index*). Pokazat će se koliko u određenom korpusu ima riječi, koliko ima različitih riječi, upotrebljavaju li se sinonimi, odnosno izbjegava li se ponavljanje istih riječi. Na taj način bit će utvrđeno rječničko blago analiziranog korpusa, dakle onoga dijela ukupne produkcije slikovnica u odabranom razdoblju koji stručnjaci u produkciji i posredovanju slikovnica namjenjuju djeci u dobi kad je njihov leksički razvoj najintenzivniji.

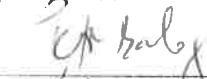
Pristupnica predlaže sljedeću strukturu rada. U prvom će se dijelu opisati teorije usvajanja dječjeg jezika. Potom će se dati pregled razvoja jezičnih razina s posebnim osvrtom na leksički

razvoj u trećoj godini života te načina poticanja razvoja rječnika. U nastavku će se prikazati istraživanja koja donose rezultate o povećanju rječnika čitanjem slikovnica. Zatim će se pozornost posvetiti teorijskim razmatranjem slikovnice s posebnim naglaskom na leksičku razinu. Uslijedit će razrada metodološke podloge provedenog istraživanja prikazom baterije instrumenata, opisom uporabljenih metodoloških postupaka, informacijama o uzorku ispitanika, opisom analiziranog korpusa te prikazom rezultata istraživanja. Slijedi rasprava, zaključci te smjernice za budući rad knjižničara i nakladnika. Sav će se rad, istraživanje i rezultati, temeljiti na relevantnoj i recentnoj literaturi.

Predloženim sinopsisom i dosadašnjim radom Ivana Martinović se pokazala kao obrazovana, zainteresirana i ustrajna osoba koja posjeduje sposobnost znanstvenog istraživanja i kritičkog mišljenja. Budući da je ispunila sve formalne uvjete, predlažemo Fakultetskom vijeću Filozofskoga fakulteta da usvoji Izvješće o temi doktorskoga rada Ivane Martinović Slikovnica kao poticajni materijal za leksički razvoj djece u trećoj godini života, pod mentorstvom prof.dr. sc. Ane Pintarić.

Osijeku, 29. siječnja 2010.

Povjerenstvo:

_____ izv. prof. dr. sc. Kornelija Petr Balog, predsjednica

_____ prof. dr. sc. Ana Pintarić, mentorica

_____ doc. dr. sc. Ivanka Stričević, komentorica